

PROCEDURA ODEBRANIA DZIECKA NA PODSTAWIE PRZEPISÓW USTAWY O PRZECIWDZIAŁANIU PRZEMOCY W RODZINIE. PROBLEMY PRAKTYCZNE I POSTULATY *DE LEGE FERENDA*

Dr Piotr Piskozub

Katedra Prawa Cywilnego, Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

e-mail: piotr.piskozub@poczta.umcs.lublin.pl; <https://orcid.org/0000-0001-8935-3416>

Streszczenie. Niniejszy artykuł poświęcony jest problematyce odebrania dziecka w sytuacji bezpośredniego zagrożenia jego zdrowia lub życia. W artykule omówiony został przebieg samej procedury, a także obowiązki poszczególnych jej uczestników. Istotne znaczenie ma także wskazanie czynności, jakie podejmowane są po odebraniu dziecka, czyli przede wszystkim określenie miejsca, gdzie dziecko powinno być umieszczone. Opisane zostały także najważniejsze problemy oraz wątpliwości praktyczne związane z zastosowaniem tytułowej problematyki. Mając także na uwadze niejasność i nieprecyzyjność obowiązujących regulacji, w konkluzjach przedstawione zostały główne postulaty związane z ewentualnym kierunkiem zmian w zakresie przepisów normujących kwestie odebrania dziecka.

Słowa kluczowe: odebranie dziecka, przemoc w rodzinie, przeciwdziałanie przemocy, dobro dziecka

Zjawisko przemocy w rodzinie samo w sobie jest zjawiskiem destrukcyjnym i wyjątkowo niepożądanym z punktu widzenia społecznego i prawnego. Przypadkiem wymagającym jednak najdalej idącej ingerencji ustawodawcy oraz szeroko ujętych organów państwowych jest sytuacja, w której ofiarą tej przemocy jest dziecko, z założenia niebędące w stanie bronić się samodzielnie. Procedura odebrania dziecka realizowana na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹ jest jednym z prawnych instrumentów służących realizacji wyartykułowanego wyżej założenia, mającym zapewnić najdalej idącą formę ochrony wyrażającą się w izolacji dziecka od osób, będących sprawcami szeroko rozumianej przemocy. Przedmiotowe unormowanie, wprowadzone dnia 10 czerwca 2010 r.², miało bowiem w za-

¹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Dz. U. z 2015 r., poz. 1390 z późn. zm. [dalej cyt.: u.p.p.r.].

² Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 125, poz. 842.

myśle ustawodawcy stanowić instrument umożliwiający szybką i sprawną reakcję na sytuację bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka. W artykule zostaną zaprezentowane podstawowe unormowania prawne dotyczące przesłanek oraz realizacji tytułowej procedury, ze zwróceniem uwagi na niedoskonałości analizowanych regulacji oraz niedopowiedzenia z nich wynikające. Ponadto podkreślony zostanie aspekt praktyczny omawianej procedury, a w szczególności zakres oraz częstotliwość jej zastosowania.

1. PRZESŁANKI ODEBRANIA DZIECKA

Na podstawie przepisów ustawy można wyróżnić trzy zasadnicze przesłanki zastosowania omawianej procedury: zaistnienie bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka w związku z wystąpieniem przemocy w rodzinie, wspólna decyzja pracownika socjalnego, funkcjonariusza Policji i przedstawiciela personelu medycznego oraz działanie wskazanych osób w ramach uprawnień służbowych³. Wątpliwości pojawiają się już na gruncie pierwszej ze wskazanych przesłanek. Zważyć należy na okoliczność, że ustawodawca wprowadził bardzo szerokie pojęcie przemocy w rodzinie. Zgodnie z art. 2 pkt 2 u.p.p.r. termin ten oznacza jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny (w analizowanych przypadkach dzieci), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Należy podkreślić, że tak szerokie ujęcie przemocy w rodzinie wykracza daleko poza przemoc fizyczną, obejmując swoim zakresem przedmiotowym także przemoc psychiczną, ale także zaniechania skutkujące lub mogące skutkować naruszeniem praw lub dóbr członka rodziny⁴. Warto jednak zastanowić się, czy pojęcie to nie jest zbyt szerokie. Czy przykładowo sytuacja, w której dochodzi do próby samobójczej rodzica i pozostawienia dziecka samemu przez drugiego z rodziców znajdującego się w szoku z tym związanym, może być uznana za stan faktyczny mieszczący się w zakresie przedmiotowym wskazanej wyżej definicji? Albo sytuacja, w której rodzice dziecka – kierując się swoimi przekonaniami religijnymi – odmawiają zgody na przeprowadzenie u dziecka transfuzji krwi?

³ W literaturze proponowane są inne sposoby redagowania przesłanek odebrania dziecka, przykładowo J. Słyk wyróżnia pięć przesłanek: zagrożenie życia lub zdrowia dziecka, bezpośrednio zagrożenie, związek z przemocą w rodzinie, decyzja pracownika socjalnego, działanie pracownika socjalnego w ramach wykonywania obowiązków służbowych [Słyk 2015, 273].

⁴ Nie w pełni zrozumiałe stanowisko prezentuje w tym zakresie A. Ważny wskazując w komentarzu do ustawy, że przemoc w rodzinie obejmuje fizyczne oddziaływanie na daną osobę [Kiełtyka i Ważny 2015, 37–38].

W obu przypadkach należałoby udzielić odpowiedzi pozytywnej, co uzasadniałoby – pod warunkiem wystąpienia pozostałych przesłanek – zastosowanie procedury odebrania dziecka.

Ustawodawca zastrzega przy tym, że zagrożenie dla zdrowia lub życia dziecka ma być bezpośrednie. Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu, procedura ta nie znajdzie zatem zastosowania w przypadku, gdy zagrożenie już minęło lub pracownik socjalny przewiduje jedynie, że takie zagrożenie może mieć w przyszłości miejsce [Spurek 2012]. Takie ujęcie również budzi zastrzeżenia, tym razem jednak z uwagi na zawężenie zakresu zastosowania procedury odebrania dziecka. Nie trudno wyobrazić sobie sytuację, w której rodzice (lub rodzic) znajdujący się pod wpływem alkoholu, opuścili lokal zamieszkiwany wraz z dzieckiem i prawdopodobnie po jakimś czasie do niego powrócą, ale w momencie interwencji osób uprawnionych do odebrania dziecka aktualnie tam nie przebywają. Jeżeli jednocześnie dziecko nie jest na tyle małe, ażeby nie mogło przebywać samo (np. jest to nastolatek), to brak jest podstaw, aby stwierdzić, że istnieje bezpośrednie zagrożenie dla jego zdrowia. Nie ulega jednak wątpliwości, że kiedy rodzic powróci do domu, zagrożenie takie może mieć miejsce. Według obowiązujących unormowań, „prewencyjne” odizolowanie dziecka będzie w tym przypadku niedopuszczalne.

W praktyce odebranie dziecka na podstawie wskazanych przepisów najczęściej ma miejsce z uwagi na bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia dziecka w związku z nietrzeźwością rodziców. Odwołując się do badań prowadzonych przez J. Słyka wskazać można, że na 130 zbadanych przypadków, w 80 przyczyną odebrania dziecka był właśnie alkohol. Przykładowo przemoc fizyczna – bicie dziecka – tylko 12, zaniedbanie warunków bytowych i higieny – 5 przypadków, pozostawienie dziecka bez opieki – 3 przypadki, nienależyte sprawowanie opieki spowodowane zaburzeniami psychicznymi rodzica czy opiekuna – 3 przypadki. Inne przyczyny występowały sporadycznie, po 1 czy 2 przypadki [Słyk 2015, 295]. Oczywiście jest, że w przypadku nietrzeźwości rodzica (rodziców, opiekunów) istnieje bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia dziecka, a jednocześnie zachowania takie należy uznać za noszące znamiona przemocy w rodzinie w rozumieniu definicji ustawowej.

Kolejną przesłanką odebrania dziecka na podstawie przepisów u.p.p.r. jest podjęcie wspólnej decyzji przez pracownika socjalnego, funkcjonariusza Policji i przedstawiciela personelu medycznego (lekarza, pielęgniarki lub ratownika medycznego). W praktyce faktyczny ciężar podjęcia decyzji obciąża pracownika socjalnego. Brak precyzji przepisów w tym zakresie wyraża się w tym, że w art. 12a ust. 1 u.p.p.r. wskazano, iż w razie bezpośredniego zagrożenia pracownik socjalny ma prawo odebrać dziecko z rodziny, a jednocześnie ust. 3 stanowi, że decyzję w tym zakresie podejmuje wspólnie z funkcjonariuszem Policji, a także lekarzem lub ratownikiem medycznym albo pielęgniarką. W literaturze przedmiotu z reguły akcentuje się pierwszy z cytowanych

przepisów, przyznając poniekąd wyłączną kompetencję w przedmiocie odebrania dziecka pracownikowi socjalnemu [Ignatowicz i Nazar 2016, 108; Słyk 2015, 273; Kiełtyka i Ważny 2015, 225]. Ujęcie takie należy uznać za niewłaściwe – ciężar podjęcia decyzji w przedmiocie odebrania dziecka obciąża wszystkich uczestników procedury i wszyscy oni mogą z tego tytułu ponosić odpowiedzialność (*de facto* wyłącznie dyscyplinarną). Nie powinno być tak, że decyzja zostaje podjęta wyłącznie przez pracownika socjalnego przy biernej postawie pozostałych osób uczestniczących w interwencji, mimo że w praktyce najczęściej tak właśnie bywa.

Inną kwestią jest brak właściwych unormowań w tym zakresie. Obowiązujące przepisy traktują policjanta jako asystenta pracownika socjalnego. Rozporządzenie z dnia 31 marca 2011 r.⁵ jednoznacznie wskazuje, że działania funkcjonariusza ograniczają się do czynności o charakterze techniczno-porządkowym. Będzie to w szczególności wylegitymowanie uczestników procedury, ustalenie tożsamości odbieranego dziecka, rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych, zapoznanie się z posiadanymi przez pracownika socjalnego informacjami dotyczącymi dziecka, udzielenie w razie potrzeby pierwszej pomocy i wezwanie pogotowia ratunkowego (choć jednocześnie przepisy wymagają, aby w interwencji uczestniczył przedstawiciel personelu medycznego) oraz ogólne zapewnienie bezpieczeństwa uczestnikom interwencji. W odniesieniu do przedstawiciela personelu medycznego sytuacja wygląda jeszcze gorzej, ponieważ ani przepisy ustawy, ani rozporządzenia wykonawczego nie zawierają żadnych unormowań w zakresie praw i obowiązków członka personelu medycznego uczestniczącego w procedurze. W praktyce lekarze najczęściej odmawiają podpisania jakiegokolwiek oświadczenia powołując się, *de facto* słusznie, na brak podstawy prawnej.

Istotnym problemem jest także brak regulacji dotyczących sposobu dokumentowania wspólnej decyzji uczestników procedury. Rozporządzenie wprawdzie wskazuje, że funkcjonariusz będąc na miejscu wykonywania przez pracownika socjalnego czynności odebrania dziecka z rodziny, na podstawie informacji i okoliczności faktycznych, przedstawia swoje stanowisko co do zasadności jego odebrania (§ 4 ust. 2), to jednak nie precyzuje w jakiej formie ma to uczynić i w jaki sposób stanowisko to ma być udokumentowane. Brak jest analogicznej regulacji dotyczącej lekarza, ratownika medycznego lub pielęgniarki.

I wreszcie trzecia przesłanka – działanie osób uczestniczących w interwencji w ramach uprawnień służbowych. O ile w odniesieniu do funkcjonariusza czy przedstawiciela personelu medycznego w praktyce przesłanka ta będzie na ogół

⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie, Dz. U. Nr 81, poz. 448.

spełniona, o tyle w odniesieniu do głównego uczestnika, tj. pracownika socjalnego, warunek ten jest często problematyczny. W literaturze przedmiotu zgodnie podkreśla się, że w odebraniu dziecka na podstawie analizowanych przepisów może brać udział tylko pracownik socjalny, który w tym czasie wykonuje obowiązki służbowe, czyli w godzinach pracy [Kiełtyka i Ważny 2015, 228; Słyk 2015, 275]. Można zatem stwierdzić, że standardowo omawiana procedura może być stosowana w dni robocze, od godziny 7:30 do godziny 15:30 (są to typowe godziny pracy urzędów). Należałoby rozważyć, czy nie powinny zostać wprowadzone odgórne regulacje dotyczące weekendowych czy wieczornych dyżurów pracowników socjalnych tak, aby ich aktywność nie ograniczała się jedynie do godzin pracy urzędu. Oczywiście nic nie stoi na przeszkodzie, ażeby rozwiązania takie były wprowadzane w poszczególnych ośrodkach, jednak, co oczywiste, wiąże się to z koniecznością uregulowania tych kwestii w umowach z pracownikami socjalnymi oraz obowiązującymi w danej jednostce organizacyjnej wewnętrznymi aktami prawa pracy (regulaminami czy statutami). A to z kolei implikuje dla ośrodka koszty związane z koniecznością wypłaty wynagrodzenia dla pracowników socjalnych za czas dyżuru, na co większość ośrodków nie może sobie pozwolić z uwagi na ograniczenia budżetowe.

2. CZYNNOŚCI PODEJMOWANE PO ODEBRANIU DZIECKA

W literaturze przedmiotu zwraca się także uwagę na dalsze niedoskonałości analizowanych regulacji dotyczące działań i czynności podejmowanych po odebraniu dziecka. Istotnym problemem jest wskazanie miejsca czy osób, do których odebrane dziecko może zostać przekazane. Ustawodawca wskazuje, że może to być niezamieszkująca wspólnie osoba najbliższa dla dziecka (w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego⁶), rodzina zastępcza lub placówka opiekuńczo-wychowawcza. Zgodzić należy się z poglądem, że z przepisu nie wynika, aby dziecko w pierwszej kolejności miało być skierowane do członka rodziny, a dopiero, gdy nie jest to możliwe, do którejś ze wskazanych dalej instytucji, lecz wszystkie trzy miejsca należy traktować równorzędnie [Spurek 2012; Kiełtyka i Ważny 2015, 234]. Warto także podkreślić, że możliwość umieszczenia dziecka u pełnoletniej osoby najbliższej niebędącej jednocześnie domownikiem, stanowi jedną z ważniejszych cech odróżniających omawianą procedurę od odebrania dziecka przez funkcjonariusza Policji w ramach interwencji prowadzonej samodzielnie, bez udziału pracownika socjalnego. W tym ostatnim przypadku Policja nie może pozostawić dziecka u członka rodziny będąc zobligowaną do umieszczenia go w rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego lub placówce

⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz. U. z 2018 r., poz. 1600 z późn. zm.

opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego, zgodnie z unormowaniem art. 58 i 103 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁷.

Praktyczne problemy budzi także kwestia samego przewozu dziecka do miejsca docelowego. Mimo że przepisy nie zawierają żadnych wytycznych w tym zakresie wydaje się, że należy przyjąć, iż obowiązek w tym zakresie obciąża gminę [Kieltyka i Ważny 2015, 229]. Faktycznie jednak to najczęściej pracownik socjalny staje przed dylematem, w jaki sposób zorganizować transport dziecka. Jest to kwestia o tyle istotna, że zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy Prawo o ruchu drogowym⁸, dziecko mające mniej niż 150 cm wzrostu jest przewożone w foteliku bezpieczeństwa. Pomijając zatem fakt, że pracownik socjalny nie zawsze dysponuje samochodem służbowym, należałoby przyjąć, że samochód ten powinien być wyposażony w odpowiedni fotelik dla dziecka. W powyższej ustawie zawarto trzy wyjątki od omawianego obowiązku, a mianowicie wskazany przepis nie dotyczy przewozu dziecka taksówką, specjalistycznym środkiem transportu sanitarnego oraz pojazdem Policji, Straży Granicznej lub straży gminnej (miejskiej). I to właśnie pod adresem funkcjonariuszy najczęściej kierowane są postulaty organizowania transportu dla odebranego dziecka. Stanowisko takie znajduje pośrednie uzasadnienie w przepisach przywołanego wcześniej rozporządzenia z dnia 31 marca 2011 r., które w § 5 ust. 1 stanowi, że funkcjonariusz, na wniosek pracownika socjalnego, udziela niezbędnej pomocy przy umieszczeniu dziecka u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej. W literaturze przedmiotu, podobnie jak w wytycznych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wskazuje się, że przepis ten stanowi formalną podstawę do żądania przewiezienia dziecka przez funkcjonariuszy pojazdem Policji [tamże, 230]. Wydaje się jednak, że decyzja w tym zakresie powinna być każdorazowo poprzedzona wnikliwą oceną sytuacji. Odebranie dziecka ma zawsze wydźwięk pejoratywny i stanowi dla dziecka przeżycie traumatyczne. Transport pojazdem Policji może pogłębić negatywne odczucia, co uzasadniałoby skorzystanie przez uczestników procedury z rozwiązań alternatywnych, jak chociażby przewiezienie dziecka taksówką.

⁷ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dz. U. z 2019 r., poz. 1111 z późn. zm. Wskazane przepisy stanowią odpowiednio, iż rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego przyjmuje dziecko w przypadku, gdy dziecko zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną (art. 58 ust. 1) oraz zadaniem placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego jest doraźna opieka nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest obowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki i przyjmuje się do niej dziecko w przypadku doprowadzenia przez Policję lub Straż Graniczną (art. 103 ust. 1 i 2).

⁸ Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym, Dz. U. z 2018 r., poz. 1990 z późn. zm.

3. POSTĘPOWANIE ZAŻALENIOWE

Nie mniejsze wątpliwości budzą także unormowania art. 12b i 12c u.p.p.r. dotyczące procedury zażaleniowej związanej z odebraniem dziecka. Ustawodawca przyznaje bowiem rodzicom oraz opiekunom prawnym odebranego dziecka prawo do złożenia do sądu zażalenia „na odebranie dziecka”. Jednocześnie brak jest jednak jakichkolwiek regulacji precyzujących tak podstawowe kwestie, jak wskazanie trybu postępowania zainicjowanego złożeniem zażalenia, charakteru tego postępowania (w szczególności, czy jest to postępowanie pierwszoinstancyjne, czy odwoławcze – na co mogłoby wskazywać użycie przez ustawodawcę terminu „zażalenie”), a nawet terminu na złożenie przedmiotowego zażalenia. Luki prawne powstałe na podstawie analizowanych regulacji implikują brak jednolitości orzeczniczej w tym zakresie oraz szereg wątpliwości praktycznych zarówno dla uczestników procedury odbierania dzieci, jak i sędziów orzekających w tych sprawach⁹.

W literaturze przedmiotu prezentowane są oczywiście propozycje wypełnienia zaistniałych luk prawnych. Wskazuje się mianowicie, że trybem właściwym dla postępowania wywołanego wniesieniem przez osobę uprawnioną zażalenia „na odebranie dziecka” jest postępowanie nieprocesowe regulowane w art. 568 i nast. Kodeksu postępowania cywilnego¹⁰, a samo postępowanie ma charakter pierwszoinstancyjny [Korszeń i Korszeń 2011, 55, 58]. Podobnie, *per analogiam*, przyjmuje się, że termin na złożenie przedmiotowego zażalenia wynosi siedem dni liczonych od dnia pouczenia uprawnionego o możliwości jego złożenia [tamże, 60].

Ustawodawca w art. 12c u.p.p.r. stanowi ponadto, że rodziców bądź opiekunów (prawnych albo faktycznych) dziecka należy pouczyć o przysługującym im prawie do złożenia przedmiotowego zażalenia. Pouczenie powinno zostać dokonane na piśmie. Nie precyzuje natomiast, w jakim terminie wskazanym w przepisie osobom należy przekazać pouczenie. Co prawda w § 6 ust. 1 rozporządzenia z 31 marca 2011 r. określającym elementy notatki urzędowej sporządzanej przez funkcjonariusza Policji wymieniono w pkt. 8 wskazanie osób, którym funkcjonariusz wręczył pisemne pouczenie o prawie do złożenia

⁹ Być może przyczyną braku zainteresowania ustawodawcy przedmiotową problematyką jest stosunkowo mała liczba zażaleń wnoszonych przez osoby uprawnione. Jak wynika z danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości przytoczonych w sprawozdaniu z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2014 r., na 1359 odebranych dzieci tylko w dwunastu przypadkach zostały wniesione zażalenia, z których zaledwie dwa były skuteczne. Sprawozdanie dostępne na stronie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pod adresem: <https://www.mpips.gov.pl/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie-nowa/ogolne/sprawozdania-z-realizacji-krajowego-programu-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie/> [dostęp: 15.05.2019].

¹⁰ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. z 2018 r., poz. 1360 z późn. zm.

zażalenia do sądu opiekuńczego na odebranie dziecka, to jednak oczywiste jest, że w niektórych sytuacjach wręczenie takiego pouczenia w trakcie interwencji będzie niemożliwe. Wystarczy wskazać przypadki, w których rodzice (opiekunowie) dziecka są tak upojeni alkoholem, że nie ma możliwości nawiązania z nimi kontaktu.

4. OCENA OBOWIĄZUJĄCYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ POSTULATY *DE LEGE FERENDA*

Konkludując przedstawione wyżej rozważania wydaje się, że zasadne jest stwierdzenie, iż procedura odbierania dziecka na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wymaga doprecyzowania. Obowiązujące unormowania pozostawiają zbyt wiele niejasności, w szczególności w kwestiach formalnych. Zasadne byłoby w szczególności podjęcie inicjatywy legislacyjnej w zakresie uregulowania roli przedstawiciela personelu medycznego w przedmiotowej procedurze, obowiązków formalnych uczestników procedury oraz sposobu dokumentowania zgody wyrażanej przez poszczególnych uczestników procedury odebrania dziecka. Także unormowanie art. 12b u.p.p.r. wymaga doprecyzowania poprzez jednoznaczne uregulowanie sygnalizowanych wyżej wątpliwości dotyczących terminu na wniesienie zażalenia przez rodziców, opiekunów prawnych lub opiekunów faktycznych oraz jednoznaczne określenie trybu procesowania sądu w tym przedmiocie.

Rozważenia wymaga kwestia zredagowania podstawowej przesłanki odebrania dziecka, tj. wystąpienia bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie. Przede wszystkim celowe wydaje się wyjaśnienie czy doprecyzowanie, jak rozumieć należy sformułowanie „bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia dziecka”. Konsekwencją sygnalizowanych wątpliwości i niedopowiedzeń są sytuacje, w których pracownicy socjalni, na których faktycznie spada ciężar podjęcia decyzji o odebraniu dziecka, obawiają się takich decyzji podejmować, z uwagi na ryzyko ewentualnych konsekwencji i zarzuty nieprawidłowego zastosowania analizowanej procedury. Mimo że przypadki odebrania dziecka mają miejsce – powołując się na dane statystyczne ze sprawozdań z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przypadków zastosowania analizowanej procedury w 2011 r. było 474, w 2012 r. – 500, w 2013 r. – 571, a w 2014 r. – 1359, to jednak w sytuacjach kryzysowych, w praktyce zdecydowanie częściej dochodzi o odebrania dziecka przez funkcjonariuszy Policji z pominięciem procedury przewidzianej w art. 12a u.p.p.r. Wydaje się natomiast, że mimo wskazanych wątpliwości i niejasności, odebranie dziecka przez pracownika socjalnego, nierzadko dobrze znanego dziecku, jest rozwiązaniem mniej traumatycznym dla dziecka niż samodzielna interwencja Policji. Warto zatem rozważyć zasadność wprowadzenia takich modyfikacji,

które umożliwiłyby wykorzystanie omawianej procedury w większej liczbie przypadków, ograniczając tym samym odbieranie dzieci przez Policję z pominięciem pracownika socjalnego.

PIŚMIENNICTWO

- Gromek, Krystyna. 2016. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Ignatowicz, Jerzy, i Mirosław Nazar. 2016. *Prawo rodzinne*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Kieltyka, Andrzej, i Andrzej Ważny. 2015. *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Korszeń, Ewa, i Dariusz Korszeń. 2011. „Tryb rozpoznawania przez sąd zażalenia wnoszonego na podstawie art. 12b ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.” *Przegląd Sądowy* 7–8:54–61.
- Pietrzykowski, Krzysztof, red. 2010. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Słyk, Jerzy. 2015. „Odbieranie dzieci rodzicom na podstawie art. 12a ustawy z 29.07.2005 o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.” *Prawo w Działaniu* 24:263–326.
- Spurek, Sylwia. 2012. *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.

THE PROCEDURE FOR TAKING A CHILD BASED ON THE PROVISIONS OF THE ACT ON PREVENTING DOMESTIC VIOLENCE. PRACTICAL PROBLEMS AND POSTULATES *DE LEGE FERENDA*

Summary. The article present the problem of taking a child in a situation of immediate threat to his health or life. The article discusses the course of the procedure itself as well as the responsibilities of its individual participants. It is also important to discuss the activities that are undertaken to collect the child, in other words to determine the place where the child should be placed. Also described are the most important problems and practical doubts related to the application of the title issues. Bearing in mind the vagueness and imprecision of the regulations in force, the conclusions set out the main postulates related to the possible direction of changes in the regulations regulating the collection of a child.

Key words: taking back the child, violence in the family, counteracting violence, goodness of the child

Information about Author: Piotr Piskozub, Ph.D. – Department of Civil Law, Faculty of Law and Administration at the Maria Curie–Skłodowska University in Lublin; e-mail: piotr.piskozub@poczta.umcs.lublin.pl; <https://orcid.org/0000-0001-8935-3416>